

31 Maart 2026

Rusland en het Iraanse drama

Toen ik het nieuws hoorde dat Israël Iran had aangevallen op 28 februari en Amerika vrij kort daarna te hulp schoot om Iran ook te gaan bombarderen viel ik zowat van mijn stoel. Nog meer ellende in een wereld die al veel teveel ellende kent...

Deze gebeurtenis is ook als een bom ingeslagen in Rusland. Om te beginnen natuurlijk bij de Russische regering. Iran grenst aan de onderbuik van Rusland en hoewel de relatie tussen Iran en Rusland, historisch gezien, niet geweldig was blijft Iran een erg belangrijk land voor Rusland. Het was de afgelopen jaren Rusland gelukt om een werkbare relatie met Iran op te bouwen juist vanuit Ruslands geopolitieke focus om zich naar het Oosten te keren en zich van het Westen af te wenden. Daarnaast, dit heb ik de afgelopen jaren met eigen ogen kunnen zien, zijn heel veel Iraniërs Rusland gaan bezoeken. Zij hebben eigenlijk de traditionele plek van de Europese toerist grotendeels ingenomen, samen met de Chinezen, Indiërs en andere Aziatische landen.

Belangrijk om in herinnering te roepen, ten aanzien wat er nu gebeurd is in Iran, is dat Rusland een sleutelspeler is geweest in het maken en het sluiten van de 'Iran deal'. Meer formeler was de naam van deze deal de: 'Joint Comprehensive Plan of Action' gemaakt in Wenen in 2015. Door deze diplomatieke deal stond Iran toe zich te onderwerpen aan vergaande inspecties. De inspecties zouden garanderen dat de Iraanse nucleaire energievoorziening voor civiele doeleinden gebruikt zou blijven worden en niet voor het bouwen van een atoombom. In ruil daarvoor zou Amerika de vele economische sancties, die het op Iran heeft opgelegd sinds 1979, opheffen. Hierdoor zou Iran weer aan het normale internationale economische verkeer kunnen deelnemen. Uit deze Iran deal is Amerika eenzijdig gestapt in de eerste termijn van Trump en nu hebben we een nieuw conflict met Iran erbij. Iets wat Rusland nooit heeft gewild en bovendien een actieve professionele bijdrage aan heeft geleverd om dit juist te voorkomen en dan gebeurd er nu dit.

Een andere maar een meer heftigere reactie, dan de politieke reactie, is die van Russische commentatoren op de Russische media. Daar zijn Russische geopolitieke deskundigen, commentatoren en journalisten zich werkelijk dood geschrokken door de interventie van Amerika in Iran. Afgezien van de schrikreactie ging deze ook vaak gepaard met snoeiharde kritiek op de regering van Poetin. Hoewel in kritische Russische praatprogramma's zijn naam niet genoemd werd wist iedereen aan wie de kritiek was gericht. Als Amerika dit kan doen met Iran wat zal het dan tegen houden om dit ook niet bij Rusland te doen? De, in de ogen van de diverse media commentatoren 'voorzichtige' aanpak van Poetin met Oekraïne, zal het conflict volgens hen niet beëindigen. Wat er in Iran is gebeurd, toen de leider van dat land was uitgeschakeld evenals andere leden van de Iraanse elite, versterkt een historische diepgewortelde angst binnen Rusland dat het land aangevallen kan worden vanuit het Westen. En, eerlijk is eerlijk, dat is in het verleden meerder malen gebeurd. Eerst de Zweden en de Polen, later onder Napoleon en

daarna in de Eerste en Tweede Wereldoorlog. Vooral het historisch besef van het trauma van de Tweede Wereldoorlog is onder leden van de Russische geopolitieke elite nog sterk.

Deze aanval op Iran doet deze historische Russische angst voor een aanval uit het Westen weer opnieuw opleven. Dit versterkt ook weer het kamp van de 'hardliners', die terrein winnen in Rusland, die zeggen dat de huidige aanpak van Poetin met het Westen niet werkt. Voorzichtigheid en terughoudendheid, diplomatieke kanalen open houden met het Westen wordt door het Westen uitgelegd als een duidelijk teken van 'Russische zwakte'. Rusland moet, volgens hen, veel harder zijn tegen het Westen want overweldigende Russische macht is de enige taal die het Westen begrijpt. Veel mensen in Nederland zullen dit niet geloven maar in Oekraïne heeft Rusland altijd zoveel mogelijk zelfbeheersing getoond. Rusland heeft altijd geprobeerd het aantal burgerslachtoffers te minimaliseren en de diplomatieke wegen opgehouden met Kiev (en Amerika en Europa) om het conflict zo snel mogelijk te beëindigen. Dat heeft Rusland bewezen aan het begin van het conflict maar dat is daarna eigenlijk niet anders geweest. Natuurlijk zijn er in dit conflict ook vele Oekraïense burgers omgekomen. Iedere omgekomen burger is er één teveel, laat dat duidelijk zijn maar dit is de tragedie van iedere oorlog. Het hoofdpunt is en blijft dat het Oekraïense burgerleed, in tegenstelling tot wat de Westerse media zegt, nooit de intentie is geweest van Rusland.

Sterker, een van de belangrijkste redenen waarom het conflict al zo lang duurt is juist omdat Rusland burgerslachtoffers zoveel mogelijk heeft willen vermijden. Hierdoor opereert het Russische leger onder beperkingen die door de politiek zijn opgelegd wat militaire effectiviteit beperkt. Juist deze aanpak van de regering Poetin wordt nu dus in Rusland, als gevolg van het Iraanse drama door prominente Russen sterk bekritiseerd. Niet dat zij het verwelkomen dat er meer Oekraïense burgers dood gaan maar ze willen dat het Russische leger nu de klus zo snel en definitief mogelijk afmaakt. Dat er met een stevigere militaire aanpak ook meer burgerslachtoffers kunnen vallen is de keerzijde van de medaille. Overigens bestond deze kritiek ook al voor het conflict met Iran maar dit is nu in een stroomversnelling geraakt.

Tot slot nog een laatste punt wat ik vaak heb gehoord en dat is eigenlijk het totale gebrek aan elementaire beschaafde omgangsvormen, van Westerse landen, die heilig zouden moeten zijn in de interacties tussen alle staten. Iran is nu, binnen een jaar, tot twee keer toe in de rug aangevallen terwijl het in diplomatieke gesprekken was met Amerika. Nog belangrijker voor Rusland is dat de twee Amerikaanse onderhandelaars met Iran, Jared Kushner en Steven Witkoff dezelfde personen waren/zijn die de diplomatieke besprekingen met Rusland over Oekraïne doen. Dat beide heren geen schone handen hebben met betrekking tot Iran is voor de Russen evident geworden. Dit zal ook weer effect hebben of en hoe het toekomstige diplomatieke contact met Amerika zal verlopen.

Ik moet bekennen dat dit gebeuren met Iran en de impact die het in Rusland heeft me tamelijk somber stemt. Ergens had ik de hoop (achteraf tegen beter weten in) dat we met Trump, ondanks alle kritiek die je op hem kon hebben, een nieuw begin hadden

kunnen maken in de betrekkingen met Rusland. Dat beetje hoop had ik helemaal niet onder Biden en nu dit is gebeurd met Iran weet ik het ook niet meer zo goed.

Samen met Elmer van Leeuwen